

ВРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ЗМІНИ КЛІМАТУ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У тезах визначено сутність ризиків зміну клімату, їхні складові та значення у діяльності банків. Встановлено проблеми їхньої інтеграції до системи ризик-менеджменту комерційних банків. З'ясовано особливості кліматичних банківських стрес-тестів.

Ключові слова: *ризиків зміни клімату, фізичні ризики, ризики переходу, ризик-менеджмент, оцінювання ризиків, стрес-тестування.*

Взаємозв'язок сучасних глобальних екологічних проблем з діяльністю фінансових інститутів, зокрема, банків до останнього часу розглядався, як правило, в аспекті дотримання ними концепції корпоративної соціальної відповідальності. Однією з останніх ініціатив у цьому відношенні стало створення у квітні 2021 року у рамках Фінансової ініціативи ООН із захисту навколишнього середовища Банківського альянсу Net-Zero (Net Zero Banking Alliance), до якого зараз приєдналися більше 120 глобальних банків, що охоплюють 40% світових банківських активів. Ці банки мають амбітні наміри привести до 2050 року свої кредитні та інвестиційні портфелі у відповідність до забезпечення нульових викидів парникових газів [1].

Втім, за останні 50 років кількість пов'язаних зі зміною клімату стихійних лих зросла у п'ять разів, а відповідні економічні збитки зросли у вісім разів [2]. Це змушує банки та інші фінансові інститути розглядати у своїй діяльності ризик зміни клімату не лише як репутаційний, а насамперед, як фінансовий й поступово інтегрувати кліматичні аспекти у систему ризик-менеджменту. В аналітичних дослідженнях (зокрема, [3]) для фінансових компаній виділяються два типи кліматичних ризиків, що викликані глобальним потеплінням:

– фізичні ризики, що негативно впливають на основні засоби та діяльність банків, їхніх клієнтів та економіку в цілому. Вони включають екстремальні погодні явища (повені, посухи та лісові пожежі тощо) та довгострокові зміни клімату (підвищення температури повітря та рівня світового океану), що призводять до ліквідації відділень банків або інших приміщень, негативно впливають на кредитоспроможність клієнтів та на ціни активів;

– ризики переходу, що впливають на продукти та послуги банку в результаті переходу до економіки з меншим вмістом вуглецю. Вони виникають у зв'язку з фінансуванням або участю банку в компаніях, які викидають парникові гази (видобуток вугілля, виробництво електроенергії, нафтопереробка тощо) і які

стають вразливими через появу нових технологій, зміну очікувань зацікавлених сторін та пов'язані з цим законодавчі або регуляторні зміни.

Якщо фізичні ризики тісно пов'язані з географічним розташуванням самих банків та їхніх позичальників, а також емітентів фінансових інструментів, що складають інвестиційні портфелі, то ризики переходу залежать від частки кредитних портфелів банківських установ, зосередженої у галузях з високим рівнем викидів. Отже, матеріалізація кліматичних ризиків чинить негативний вплив на фінансову стабільність банків через їхні позики й активи. Важливо те, що канали передачі цього впливу є багаторівневими (рис.1).

Рис. 1. Перетворення кліматичних ризиків на фінансові ризики банків
Джерело: розроблено автором на основі [3].

Про актуальність цих питань свідчить той факт, що у результаті проведеного нещодавно опитування топ-менеджерів глобальних банків 91% з них визначили ризики зміни клімату як найбільш важливі серед тих, що виникнуть у найближчі п'ять років [4]. Втім, така ситуація пов'язана з наявністю складних проблем, що вимагають термінового вирішення. Насамперед, це оцінка кліматичних ризиків. Банки мають оцінити, наскільки їхня фізична інфраструктура, персонал, клієнти та постачальники залежать від екстремальних кліматичних явищ. Це потребує розуміння погодних умов, географічних особливостей та соціальних факторів. Щодо ризиків переходу, то ризик-менеджерам необхідно оцінити різноманітні галузі, які фінансуються банками, і визначити, як змінюватимуться їхні потреби у фінансуванні під час переходу до економіки з нульовими викидами вуглецю. Поряд з цим, існує інша проблема: відсутність стандартизованої моделі того, як інтегрувати кліматичні ризики в управління банківськими ризиками. За результатами вищезгаданого опитування, лише 26% респондентів кількісно оцінюють фізичні ризики й лише 33% кількісно оцінюють ризики переходу. Тому варто, з одного боку, посилити співпрацю банківських інститутів у цій сфері, а з іншого – органам банківського нагляду на міжнародному рівні активізувати розробку засад оцінки та управління кліматичними ризиками. Нарешті, дається взнаки відсутність відповідних навичок у банківських фахівців. За словами респондентів, зміна клімату є третьою за

важливістю галуззю компетенції для управління банківськими ризиками, що буде затребувана впродовж наступних трьох років, після кібербезпеки та науки про дані. Але наразі такі експерти у банках, в основному, відсутні.

Втім, національні органи банківського нагляду вже проводять кліматичні стрес-тести, які допомагають проаналізувати вразливість банків до ризиків зміни клімату [5]. На даному етапі ці стрес-тести, моделюючи різні сценарії кліматичних шоків, зосереджені на кредитному ризику й, частково, на ринковому, а також мають інші відмінності від традиційних стрес-тестів:

- поки що вони є тренувальними для банків і наглядових органів, тому їхні результати не мають прямого впливу на вимоги банків до капіталу;

- кліматичні стрес-тести охоплюють значно довший часовий горизонт (до 30 років), враховуючи очікувані довгострокові наслідки зміни клімату. Зазвичай, вони базуються на аналізі сценаріїв, розроблених NGFS:

- сценарій упорядкованого переходу, який передбачає раннє та швидке впровадження кліматичної політики для досягнення кліматичних цілей до 2050 року. Він змодельований, головним чином, через поступове підвищення цін на вуглець і передбачає помірні ризики;

- сценарій неупорядкованого переходу із затримкою введення політичних заходів для досягнення кліматичних цілей до 2050 року (раптове та різке підвищення цін на вуглець, що означає високі ризики переходу);

- сценарій «парникового світу» без відповідних політичних дій, який несе високі фізичні ризики.

Одночасно, триває дискусія про те, яким чином можна включити кліматичні ризики в пруденційну систему. Ідеї варіюються від коригування мінімальних вимог до капіталу до запровадження макропруденційних кліматичних буферів, проте реалізація таких заходів об'єктивно можлива лише у середньостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Net-Zero Banking Alliance. URL: <https://www.unepfi.org/net-zero-banking/> (accessed 02 March 2023).
2. WMO atlas of mortality and economic losses from weather, climate and water extremes (1970-2019). WMO-No. 1267. WMO, 2021. URL: https://library.wmo.int/index.php?lvl=notice_display&id=21930#.ZAOXQXZBzcs (accessed 02 March 2023).
3. Network for Greening the Financial System. A call for action. Climate change as a source of financial risk : First comprehensive report. April 2019. 40 p.
4. Resilient banking: capturing opportunities and managing risks over the long term: 11th annual EY/IF global bank risk management survey. URL: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/banking-and-capital-markets/ey-resilient-banking-capturing-opportunities-and-managing-risks-over-the-long-term.pdf (accessed 03 March 2023).
5. Financial Stability Board / Network for Greening the Financial System. Climate scenario analysis by jurisdictions: Initial findings and lessons. November 2022. 48 p.